

1. Предмет и методология на дисц. "Право"

Теорията на правото е обществена, юридическа и понякога политическа. Тя изучава правните норми. Нормата е общо правило за поведение.

Има различни видове норми-юридическа, религиозна, политическа и много други. Всички тези норми определят живота и поведението на хората. Нормативно-регулативна система на обществото, която централно място заема правните норми.

Общата теория на правото изучава определен кръг обществени отношения и правните норми, които ги регулират. Обществените отношения между хората са предмет на правното регулиране, който е и обект на ОТП. Всяка страна си има свое право. Цялото поведение на човека се определя от нормативно-регулативна система, която включва определени норми. За всяка норма стои определена принудителна сила. Нормата включва и правни норми. Съвкупността от правни норми образува правото. I-та особеност на нормата-регулативна жизнено важните отношения, II-та особеност на нормата-регулативна определен кръг от обществени отношения.

Методите на всяка наука могат да се разделят поне на две основни групи- универсални (исторически, сравнителен и логически) използват се от всички науки и специални, които важат за отделни конкретни науки.

В правото се използват нормативният метод, кибернетически, структурно функционален.

Правото е теоритическа, а не експериментална наука. Знанията, които придобива са теоритически и се нуждаят от практическа проверка.

2. Произход и същност на държавата и правото

Генетична и функционална връзка между държавата и правото
Появата на държавата е свързана с разделението на труда, когато то прониква в сферата на производството. В сферата на управление навлиза разделението на труда. Имаше развито пазарно общество- развити частни отношения.

Първите правни норми на младите държави имат божествен характер – законите на хората се дават от боговете или техните пророци.

В края на 19 век в своя труд "Първобитното общество" Люис Морган открива някои важни научни истини. Според него всички народи преживяват додържавен стадий на родовоплеменно общество и държавата е исторически продукт от вътрешното развитие на самото общество. Той разделя живота на всяко първобитно общество на три периода – дивачество, варварство и цивилизация и държавата възниква в последния стадий на варварството, което е стъпка към цивилизацията.

Полисите- първите държави- градове се формират на базата на териториалната принадлежност на хората, а не на основата на кръвната връзка. Решаващи фактори са, развитието на материалното производство, появата на пазарните отношения, възникването на частна собственост, както и непрекъснатото увеличаване на населението. С възникването на държавата възниква и постоянен професионален апарат на управлението- военен и цивилен.

Този вече сложен социален живот изисква и нова нормативна система за регулиране дейността на хората. С появата и развитието на държавата се развива и регулативната система, чието ядро се състои от правни норми и се базира на правото.

Процесът на ранното правотворчество протича в две основни форми – народно и държавно нормотворчество.

При народно нормотворчество държавата не участва пряко създаването на самите норми. Източникът на правото е юридическия обичай.

При държавно нормотворчество държавата сама създава нови норми. Тук зависимост от източника на правото- съдебен прецедент за правото в Великобритания и създаването норми, закони от несъдебни органи за континентална Европа

4) Признаци на държавата

Първи признак- административно-териториално деление на

държавата. Населението се разделя по принадлежност към държавата. Втори признак- появява се държавен апарат- професионална власт. Той е свързан с разделението на властите. Държавния апарат се занимава само с управление. Държавната власт – материалнираща се в държавен апарат, примитивен или сложен. Признак на държавата – държавна власт с апарат. Друг признак на държавата това е суверенитетът. Суверенитетът има външна и вътрешна проява. Вътре и навън от държавата. Всеки суверенитет е състояние на върховенството на дадена държавна власт вътре в държавата и състояние на независимост на дадена държавна власт от всички останали държави.

Има три понятия- държавен, народен и национален суверенитет. Държавния- изразява съдържателната страна на суверенитетът – върховна власт да издава закони- това е суверенитетът. Друг признак на държавата- финансово-икономически. Всяка държава има хазна и данъци. Данъците са средства взети от населението. Те са нужни за изхранването на чиновниците, армията, полицията. Тези средства се акумулират в хазната. Тя също е признак на държавността.

Данъците първоначално съществуват в натурална форма. По-късно те придобиват парична форма. Данъците могат да се установяват само от върховен орган- народно събрание. Те са необходими и за различни социални дейности- помощи. Само държавата може да установява данъците. Има юридически признак на държавата- всички свои делности държавните органи установяват правна форма. Език на правото това е езика на държавата. В конституцията се определя строгите форми на актове. Всеки орган издава определен вид актове. Всички дейности на държавните органи са облъчени в строга специфична правна форма.

Всички актове трябва да бъдат легитимни и легални. Разликата е че легитимността е свързана с образуване на държавни органи. Съществува в три вида – традиционна, съвременна, харизматическа легитимност.

Легитимност- законност на създаване. Източникът на властта е източникът на суверенитета. Народа осъществява своята власт чрез органите предвидени в Конституцията. Съвременната легитимност се основава на Конституцията. Харизмата – вяра в личността. Легалност – продължение на легитимността в сферата на действие на самите органи.

Елементите на държавата са три- територия, население и власт. Територията- без нея няма държава, тя може да принадлежи и на не държавни организации. Без територия и население няма държава. Цялото население се разделя на три групи.

Гражданството на дадена държава е държавна власт. Всяка държава има определени норми- тя защитава своите граждани. Всички функции се осъществяват в определена форма.

5) Правни форми и методи на държавната дейност.
Това са начините, по които държавните органи осъществяват държавните функции. Всяка функция на държавата се осъществява едновременно в правни и организационни форми.

Правни форми:
- правотворческа;
- правозапълнителна;
- правозащитна.

Организационни форми.

- организационно-регламентираща (уточняват се статута, устройството и правомощията на отделните държавни органи, осъществяващи държавните

функции);

- организационно-стопанска (в т. ч. оперативни-техническа, статистическа, счетоводна и пр.);
- организационно-идеологическа (осигурява се идейно-политическа подкрепа за държавните органи, осъществяващи държавните функции).
Методи на осъществяване на държавните функции.

Същност на методите за осъществяване на държавните функции.
Това са способите на въздействие на държавата спрямо нейните граждани и техните образувания. Те биват:
- Метод на принудата.
Функциите на държавата се осъществяват независимо от волята на правните субекти.
- Метод на убеждението.
Функциите на държавата се осъществяват чрез доброволно съдействие на правните субекти.

- Метод на поощрението.
Функциите на държавата се осъществяват чрез доброволно съдействие на правните субекти като те се стимулират с материални или духовни поощрения. Този метод се счита от повечето автори за вариант на предишния метод на убеждението.

- Централизиран.
Функциите на държавата се осъществяват от централната власт.

- Децентрализиран.
Функциите на държавата се изпълняват частично от местната власт.

6) Държавен орган, Държавен апарат.

Държавният апарат е съвкупност от държавни органи. Държавният орган има свои специфични белези. Съвкупността от права и задължения образува компетенция. Забранено е прехвърлянето на компетенцията от един орган на друг, може само при определени условия- закон или акт с не по-малка юридическа сила. Държавният орган говори от името на държавата. Всички решения се вземат от името на държавата.

Демократически държавен апарат е демократически държавен апарат с организиран върху принципа на разделението на властите- делта е една- да не допусне съсредоточаване на властта в един орган. Властта се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна. Принцип на несменяемост- лицето се избира от един орган и после става несменяемо независимо от този орган-прокуратура.

При изпълнение на своите служебни задължения, лицето трябва да бъде политически неутрално.

Най-леко ограничение- президентът може да членува в партия, но не може да заема ръководна длъжност в нея. Второ ограничение- забранява се членуването във всякакви партии (съдии, прокурори, следователи). Най-голям обем права притежават гражданите на държавата.

7) Форма на държавата и нейните основни елементи

Тя включва три основни елемента: форма на управление, форма на държавното устройство и форма на политически режим.

Формата на управление се отнася до организацията на властта на висши държавни органи- държавите се разделят на монархии и републики. При монархията- властта се предава по наследство. В републиката- властта на държавния глава е изборна. Монархиите могат да бъдат- парламентарна и конституционна.

Парламентарната монархия- властта принадлежи на народа, монархът само фигурира. Правителството се образува от лидера на партията победила в изборите. Втори признак- правителството трябва да получи вот на доверие. Слабата страна е зависимост от парламента. В конституционната монархия властта не е номинална, монарха разполага с широки правомощия. В конституционната монархия се притежава реална власт, а в парламентарната властта е номинална.

В президентската система не се получава вот на доверие. Правителството се образува от президента. Тя е стабилна силна система. Президента притежава силни компетенции- компетенциите на конституционната монархия. Той разполага със силни правомощия във вътрешна и

външна страна. Слабата страна е, че много лесно прераства в диктатура.

Републичките се разделят на президентски и парламентарни.

Широк демократизъм при парламентарната система е смесената система- полупрезидентска република. Правителството се образува то президента – то трябва да получи вот на доверие. Смесени форми има и на равнище монархия-република.

Унитарни и сложни. Унитарни- единни държави, единни системи, единно гражданство. Унитарни силно и слабо централизиран. Силна централизация- слабо развито местно управление. Слаба централизация- силно развито управление- Великобритания. Демократически централизъм.

Сложни държави.

Конфедерацията – съюз на независими държави- доброволно влизати и доброволно излизати от съюза. Федерацията – характерна за средновековното- съюз на държава с особено устройство (вътре има държави в държавата, щати и т.н., но нямат пълен суверенитет). Федерацията няма собствена територия. Тя се образува от територията на нейните членове. Без територия няма държава. Тук има президент, висши органи, своя правна система, своето законодателство. Всеки щат, държава има своя правна система.

8) Правото като система. Система на обективното право: публично, частно, материално, процесуално

Структурата на правната система се състои от три основни елемента:
- правно съзнание- теоритико-психологически компонент
- обективно право- нормативен компонент
- правни отношения- обществени отношения, които се регулират от правните норми.

Правното съзнание е една от най-важните форми на обществено съзнание, това е съзнанието на хората за правото, техните оценки и представи за правните институции и норми.

Обективното право е абстрактно право, от него се ползват всички субекти на правото. То съществува независимо от желанието на отделния субект. Обективното право образува нормативен компонент. Той включва цялата съвкупност от правни норми, които действат в дадена страна. Нейното законодателство, съдебни прецеденти и правни обичаи предвиждат абстрактни права и задължения, които не са насочени конкретно към някого.

Субективното право е елемент само на конкретното правоотншение то съдържа точно определени права на гражданите или конкретните правомощия на държавните органи.

Обективното право може да се раздели на публично и частно, вътрешно и международно и материално и процесуално.

Първи римляните разделят правото на публично и частно.

В публичното право се включват интересите на държавата.

Частното право защитава индивидуалните интереси на отделни лица или организации.

Съвременноното публично право се дели на вътрешно и международно, същото важи и за частното право. Вътрешното публично право включва правни норми, които установяват и закрепват организацията на дадена държава, компетенцията на държавните органи и отношенията между тях, определят и защитават политически права. То включва правни норми на конституционното, административното, финансовото право.

Вътрешното частно право включва норми, които регулират отношенията между частни физически и юридически лица и техните частни интереси. Предимно нормите на гражданското право.

Материалното право се състои от разпоредби, които съдържат самите субективни права и юридически задължения.

Процесуалното право е само форма на реализация на материалното право. Т.е. процесуалното право регламентира процедурата по реализацията на предписанията на материалното право.